

Petons contra els canons

AIDA SEGURA

NARRATIVA

Ivan Klíma, *Amor i brossa*.
Traducció de Kepa Uharte.
Edicions 62.
Barcelona, 2002.

Amor i brossa és una novel·la per llegir amb un llapis ben a prop. Un llapis de mina tova per assenyalar frases, paràgrafs, pàgines senceres d'aquest llibre intens, desesperat, bell. L'escenari és Praga, ciutat daurada amb un perfil arquitectònic eriçat de punxes. L'època és la dictadura soviètica, abans de la Revolució de Vellut del 1989. L'ambient recorda algunes peces de *De calles y noches de Praga* (Editorial Minúscula), amb els seus cafès atrotinats i un aire d'encantadora decadència. El protagonista és un escriptor prohibit pel règim que es veu abocat a fer d'escombriaire per sobreviure. "Cap material no desapareix; en el millor dels casos, canvia d'aspecte. La brossa és immortal: es dispersa per l'aire i s'infla en l'aigua; es dissol, es podreix i es descompon, es transforma en gas, en fum, en sutge, viatja pel món i a poc a poc el va enterrant [...]. La brossa és com la mort. ¿Quina altra cosa pot ser tan indestructible?". Però ens estem enganiant, perquè el veritable protagonista d'aquest llibre extraordinari i tristíssim no és un escombriaire, ni la brossa,

El novel·lista Ivan Klíma va néixer a Praga el 1931

ni la punxeguda Praga. El protagonista és l'amor, i més concretament els sentiments de l'escriptor escombriaire (personatge amb molts trets comuns amb el mateix Ivan Klíma) cap a la seva dona i cap a la seva amant.

La primera és tendra i serena, tranquil·la com un riu estiuenc enmig d'una esplana da. L'amant és una escultora que l'estima sense reserves, amb tanta passió que ell té por que aquest foc els acabi destruint a tots dos. De petit ell va viure en un camp de concentració, i després de la guerra va veure que tota la gent a qui havia estimat era morta. Els

havia matat amb gas com mosques i cremat com escombriaries. Llavors es va ado-

El veritable protagonista d'aquest llibre tristíssim no és un escombriaire, ni la brossa, sinó l'amor

nar del poder de la literatura i la imaginació humana: fer viure els morts i impedir que morin els vius. "Mentre pogués escriure, viuria, alliberat dels meus fanstasmes". L'experiència traumàtica de veure morir els éssers estimats fa que sigui incapaç d'entregar-se totalment i sense reserves, sempre hi ha una part d'ell que vol fugir per por de perdre la persona estimada. Viu incomplet, dividit, no es lliura sencer a la seva amant tot i estar boig per ella. "Intuïa que per mi la perspectiva més dolça no seria trobar a qui estimo sempre al meu costat, sinó que més aviat de tant en

tant em caldria allargar la mà cap al no-res, deixar madurar el meu desig fins al patiment, alternar el dolor de la solitud amb l'alleujament que suposava una altra cita, la possibilitat de fugir i de tornar, entreveure davant meu una quimera, amb l'esperança que la trobada genuïna encara m'esperava". I unes pàgines més endavant: "Ens espaordeix perdre la persona que estimem. Per no perdre-la, la defugim".

Ivan Klíma, nascut a Praga el 1931 i escriptor censurat pel règim de l'antiga Txecoslovàquia fins al 1989, escriu a *Amor i brossa* una amarga reflexió sobre l'amor, sobre la impossibilitat d'entregar-se del tot, sobre la por a la pèrdua. I també sobre aquest sentiment com una via per assolir la llibertat. Perquè en un context polític en què tot està reprimit, l'amor i el sexe potser són l'única manera de triar i d'expressar-se lliurement. El protagonista, gran admirador de l'obra de Franz Kafka, escriu: "He trobat una altra observació de Kafka a propòsit de la missió de la literatura: el que ens cal, va escriure, són llibres que ens afectin com la desgràcia més dolorosa, com la mort d'algú que estimàvem més que a nosaltres mateixos [...]. Un llibre ha de ser una destrucció que talli el mar gelat que s'estén entre nosaltres". *Amor i brossa* és un d'aquests llibres. Però sempre, després de tancar-lo, tenim la possibilitat de renéixer de les cendres, havent gaudit de tota la intensitat d'aquesta novel·la inoblidable, que la traducció de Kepa Uharte ha sabut transmetre tan bé. És una llàstima que no hi hagi més traduccions de les obres d'Ivan Klíma, un autor que es mereix un lloc d'honor a la prestatgeria.

NARRATIVA

Joan-Daniel Bezsonoff,
La presonera d'Alger.
Empúries. Barcelona, 2002.

Iluminada per l'odi i sacsejada per la violència i el crim, Algèria va viure atemorida els darrers anys d'ocupació francesa. Els independentistes del Front d'Alliberament Nacional (FLN) algerià i militars francesos van protagonitzar un pols, llarg i sagnant, que va acabar amb la independència del país, el juliol del 1962. Des de la insurrecció armada de l'FLN el novembre del 1954, aquesta bel·licositat va ser especialment mortífera.

Van ser anys d'una quotidianitat salpebrada amb detencions arbitràries, tortures, segrestos, sabotatges i atemptats. És precisament en aquest context, entre el desembre del 1956 i el setembre del 1957, que Joan-Daniel Bezsonoff situa l'acció de la seva darrera novel·la, *La presonera d'Alger*.

La figura del coronel Daniel Valls, protagonista també de *Les rambles de Saigon* (El Trabucaire), torna a la que ja és la seva cinquena proposta literària. Aquest oficial francès és l'encarregat de narrar-nos una història d'amor viscuda anys enrere a la convulsa Algèria. Descobrim ben aviat que la presonera a què al·ludeix el títol té nom i cognom, Assià Béjaoui. És sospitosa de pertànyer a l'FLN; de pertànyer-hi i de col·locar una bomba en nom seu al cafè Milk-Bar. Valls serà l'encarregat de dur les investigacions i d'interrogar Assià a la presó de Barberousse. Poc amant de la tortura, pràctica bastant generalitzada en l'Algèria francesa segons ens explica el mateix coronel, el militar no només no traurà informació a la presonera sinó que se n'acabarà enamorant. Un amor

correspost i que donarà lloc a la relació sobre la qual Bezsonoff vesteix el relat.

A *La presonera d'Alger*, Joan-Daniel Bezsonoff ha assajat un argument abordat amb relativa freqüència a la literatura. La història d'amor que ens descriu l'escriptor rosellonès ens recorda d'altres relacions impossibles. Penso, per exemple, en els protagonistes de *West Side History*, el *Romeo i Julieta* creat per Broadway. En aquesta novel·la també hi trobem *jets* i *sharks*; en aquest cas, encarnats en un militar i una terrorista que ni canten ni ballen. El principal problema de la novel·la recau, precisament, en la parella protagonista. La història d'amor que Bezsonoff dibuixa és poc -per no dir gens- creïble. L'autor oblidava capbussar-se en el debat ideològic necessari que

han de viure persones que representen cares oposades d'una mateixa moneda. En cap moment assistim al que a priori resultaria més atractiu de la història: veure com cada personatge abdica de certs posicionaments polítics i vitals en favor de l'amor.

FALTA DE COIXÍ DOCUMENTAL

La trama de la novel·la es presenta ben resolta. L'acció, tot i poder ser-ho més, és àgil. Falta, això sí, coixí documental. Situar la novel·la en un context tan mogut i amb tantes ombres com el de la batalla d'Alger honora Bezsonoff. L'honora però no l'exculpa de desentendre's de certes obligacions amb els lectors. Sense arribar a la precisió insultant de Lorenzo Silva a *Del Rif al Yebala*, l'escriptor hauria d'haver carregat més les tintes en les des-

cripcions de l'Alger, dels seus carrers i de la seva gent, i abordar amb més contundència la conflictivitat entre independentistes i militars. I és que fer creïbles atmosferes i olors d'altres cultures ajuda, i molt, a la salut dels relats.

Malgrat que ja han passat 40 anys de la independència d'Algèria, l'ombra colonial de França es manté allargada a d'altres indrets. La Catalunya Nord és testimoni, des de ja fa uns anys, d'una ocupació de caràcter cultural i lingüístic. En aquest context, és digne d'elogi que encara hi hagi escriptors que, com Joan-Daniel Bezsonoff, reivindicuin el català com a llengua per fer literatura. No pot ser aquest, però, l'únic mèrit per publicar al país. Cal fer un pas més i fer bona literatura. *La presonera d'Alger* és, en aquest sentit, un intent fallit.

'West Side History' algerià

CARLOS CONZÁLEZ